

Целостная система формирования здорового образа жизни и культуры здоровья школьников в общеобразовательных учебных заведениях наблюдается преимущественно только на уровне теории, а не практики. Выявлено, что современные школьники дезинформированы в вопросах формирования и сохранения здоровья; у них отсутствует целостное представление о формировании культуры здоровья. Определено, что предметы оздоровительной направленности являются неотъемлемым компонентом сохранения, укрепления и формирования здоровья школьников. Раскрыты особенности дисциплин оздоровительной направленности в общеобразовательном заведении. Доказано, что сегодня существует острая потребность в создании единой концепции сбережения, укрепления и формирования здоровья школьников.

Ключевые слова: предметы, оздоровительная направленность, школа, формирование, сохранение, здоровье, культура здоровья.

Annotation. *Iermakova T.S. The role of school subjects of healthy direction in forming and maintaining the health of schoolchildren of the modern school.*

Holistic system of a healthy lifestyle and health culture of schoolchildren in secondary schools mainly observed only at the level of theory rather than practice. Revealed that modern schoolchildren are misinformed in the formation and preservation of health, they do not have a holistic view of building health culture. It was determined that the subjects of healthy direction are an integral component of conservation, health promotion and health of schoolchildren. The features of disciplines improving orientation in educational institution. It is proved that today there is an urgent need for a unified concept of savings, health promotion and health of schoolchildren.

Key words: subjects, healthy direction, school, forming, preservation, health, health culture.

Срьюменко Е.А.
Інститут проблем виховання НАПН України

ВИХОВАННЯ НАПОЛЕГЛИВОСТІ В ШКОЛЯРІВ 6-7 РОКІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ХОРТИНГОМ

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити ефективність організаційних форм і методів виховання в учнів 1-2 класів наполегливості у процесі занять хортингом. У статті наданий досвід роботи, висвітлені різні моделі побудування занять з дітьми, особливості хортингу як педагогічного засобу виховання наполегливості у дітей 6-7 років, а також концепції і підходи до класифікації фізичних вправ та оздоровчого дитячого хортингу, критерії діагностування рівня вихованості наполегливості у молодших школярів, подано результати дослідження виховання наполегливості та ефективності організаційних форм у процесі занять хортингом. *Висновки:* використовуючи під час занять спеціальні фізичні вправи та досліджені педагогічні умови, розвивати треба не абстрактну волю дитини, а конкретно її компонент – наполегливість і її прояви, причому специфічними для них методами.

Ключові слова: виховання наполегливості, особистість, сфери розвитку, хортинг, методика, молодші школярі.

Постановка проблеми. Хортинг, як спортивне єдиноборство, характеризується високою емоційною та інтелектуальною насиченістю. Вольові особливості діяльності юних хортингістів 6-7 років визначаються

правилами змагань, характером технічних дій, об'єктивними особливостями змагальної боротьби. В останні роки у дитячому хортингу загострилася конкурентна боротьба. Багато спортсменів дитячих команд України мають великий арсенал технічних і тактичних прийомів і готові боротися за першість. Сучасний хортинг пред'являє високі вимоги до функціонального стану дитячого організму, до фізичних і психологічних якостей юних хортингістів. До них пред'являються всі важливі сторони підготовки: сила, швидкі рухи, координаційні здібності, спеціальна витривалість, мислення. Здатність швидко орієнтуватися в постійно мінливих ситуаціях, вибирати найбільш раціональні дії, швидко переходити від одних дій до інших призводить до досягнення високої рухливості нервових процесів. Однак наполегливість як одна з провідних вольових якостей становиться необхідним отриманням кожного учня молодшого шкільного віку 6-7 років, який бажає досягнути спортивних результатів у хортингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У прочитаній літературі формування наполегливості молодших школярів засобами фізичної культури дослідниками ще не розглядалося так конкретно. Розвиток людської особистості досліджували відомі психологи: Ш.О.Амонашвілі, Б.Г.Ананьєв, Л.І.Божович, А.В.Венгер, Л.С.Виготський, П.Я.Гальперін, В.В.Давидов, О.В.Запорожець, Д.Б.Ельконін, Ж.П'яже, Н.С.Лейтес, О.М.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн та багато інших. Науковці (Е.С.Вільчковський, Л.В.Волков, К.П.Козлова, Т.Ю.Круцевич та ін.) стверджують, що заняття фізичними вправами не тільки розширюють діапазон функціональних можливостей, але й розвивають здатність долати труднощі і перешкоди [1; 3; 6; 7; 8]. У процесі занять фізичною культурою і спортом у молодших школярів формується ряд важливих здібностей, зокрема наполегливість, самостійність, витримка та ін. (Г.Л.Апанасенко, Л.І.Божович, Б.М.Шиян). У розробці проблеми наполегливості та її виховання значну роль відіграли роботи І.Д.Беха, В.В.Івашковського, М.Д. Зубалія, М.В. Тимчика, З.М. Діхтяренко, Л.С.Виготського, А.І.Висоцького, В.А.Іваннікова, Є.П.Ільїна, К.Н.Корнілова, В.А.Крутецького, А.Ц.Пуні, П.І.Розмислова, С.М.Рівеса, П.А.Рудика, В.І.Селіванова, Б.М.Смирнова, О.А.Черникової, Т.І.Шульги та ін. Але у науково-методичній літературі рекомендації фахівців щодо виховання наполегливості (М.И.Брихцин, П.А.Рудик, В.И.Селиванов, Т.И.Шульга) стосуються спортивної діяльності [8], і, як правило, не враховують вікові аспекти та не містять у собі цілісної методики виховання в дітей 6-7 років здібностей наполегливості [7]. У результаті недостатньої розробленості даної проблеми наявні рекомендації фахівців в психолого-педагогічній та методичній літературі (В.К. Вілюнас, Г.М.Гагаєва, М.Г.Озолін, В.М.Платонов, А.Ц.Пуні, А.О.Романов, Р.З.Шайхтдінов, Є.П.Щербаков та ін.) щодо виховання наполегливості стосуються, в основному, спортивної діяльності і не охоплюють вікових аспектів дітей початкової школи. Згідно програми навчання з хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл набір дітей у групи навчання починається з 6 років [6, с. 24], тобто вік вступу дитини до початкової загальноосвітньої школи співпадає з можливістю зарахування у навчально-тренувальні групи ДЮСШ. Усе це вказує на актуальність обраної теми і свідчить про необхідність проведення спеціальних досліджень у даному напрямі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконання дослідження за даною темою здійснюється у відповідності до зведеного плану НДР у сфері фізичного виховання та спорту за темою 1.4.5 "Методичні аспекти фізичного виховання в державній системі освіти" і проблемою 1.2.1 № 0196U010518, яка входить до тематичного плану НДР Інституту проблем виховання НАПН України на 2009 – 2013 роки, а також

згідно зі Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2009 – 2013 р.р., Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту у межах теми 2.1.3. «Управління руховою активністю людини», держбюджетною темою Міністерства освіти і науки України «Теоретико-методичні основи формування спортивного стилю життя підростаючого покоління України», затвердженими Міністерством освіти і науки України. Номери державної реєстрації 0196U02118, 0104U003129 відповідно.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягла у вивченні, визначенні та науковому обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють формуванню наполегливості у молодших школярів 6-7 років засобами хортингу. Виходячи з вищенаведеного для реалізації мети дослідження були сформульовані такі завдання дослідження:

1. Дослідити стан проблеми у психолого-педагогічній літературі й теорії та практиці фізичного виховання.
2. Визначити основні особливості хортингу як педагогічного засобу виховання наполегливості у дітей 6-7 років. З'ясувати особливості вікового розвитку, дослідити вікову динаміку й особливості виховання наполегливості у дітей початкового шкільного віку в процесі занять хортингом. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов виховання наполегливості у дітей 6-7 років у процесі занять хортингом.

Матеріал та методи дослідження. У процесі дослідження буде використано такі методи: теоретичний аналіз літератури та узагальнення передової педагогічної практики; педагогічний експеримент; педагогічне тестування; педагогічне спостереження; анкетування; метод експертних оцінок; антропометричні методи; методи математичної статистики.

Теоретико-методологічною базою дослідження є Концепція фізичного виховання в системі освіти України, концептуальні засади педагогічної науки про значення фізичного виховання у формуванні гармонійно розвиненої особистості, загальнонаукове розуміння значущості наполегливості особистості для життєдіяльності людини, психолого-педагогічні положення про формування наполегливості. У процесі експериментальної роботи використовується комплекс методів дослідження, який включає: аналіз і узагальнення філософської, психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; вивчення навчальних програм виду спорту хортинг і нормативних документів з фізичного виховання; педагогічні спостереження; узагальнення досвіду роботи тренерів-викладачів з виховання у школярів 6-7 років наполегливості в процесі занять хортингом у позанавчальний час; бесіди, опитування, констатувальний і формувальний етапи експерименту з використанням інструментальної методики й експертної оцінки наполегливості; методи математичної статистики і порівняльного аналізу; тестові обстеження рівнів фізичної підготовленості учнів експериментальних і контрольних початкових груп з хортингу дитячого гуртка київської інженерної гімназії.

Виклад основного матеріалу дослідження та обґрунтування отриманих наукових результатів. Проводячи аналіз наукових результатів дослідження необхідно визначити, що після вивчення й аналізу психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми дослідження виховання наполегливості у школярів 6-7 років у процесі занять хортингом, визначалися мета, предмет і об'єкт дослідження, формувалася гіпотеза, а також конкретизувалося основне завдання дослідження. Після цього проводився констатувальний експеримент, у ході якого визначилися методики і критерії оцінювання наполегливості в учнів-новачків груп з хортингу дитячого гуртка київської інженерної гімназії першого року навчання – 6 років, та учнів другого року навчання – 7 років, в ході якого простежувалася вікова динаміка наполегливості. Теоретично обґрунтувалися й розробилися

педагогічні засади, засоби і методика виховання в учнів наполегливості у процесі занять хортингом. На завершення проводився формувальний експеримент, у ході якого визначилася ефективність засобів і методики формування наполегливості у дітей обох вікових груп, і 6, і 7 років окремо, в процесі занять хортингом, проводився аналіз і узагальнення експериментальних даних та обговорення результатів дослідження.

Наполегливість – необхідна риса характеру дитини 6-7 років, що виражається в її здатності завершувати розпочату справу і досягати поставленої мети в процесі досить напруженої і тривалої діяльності [1; 3; 5; 8]. Таким чином, наполегливість пов'язана з умінням здійснювати свої прагнення, тобто з одним з найважливіших видів внутрішніх мотивів.

Ненаполегливі діти 6-7 років або взагалі ставлять важкодосяжні чи далекі цілі, або ставлять, але не керуються ними у своїй поведінці. Таким чином, наполегливість визначається як систематичний прояв сили волі з реалізації довготривалої мотиваційної установки, як прагнення дитини досягти віддаленої за часом мети, незважаючи на виникаючі перешкоди і труднощі [6, с. 24-26]. Прояв наполегливості значною мірою залежить від: ступеня впевненості учня в досяжності мети; мотивації досягнення (прагнення до успіху); рівня домагань; наявності вольових установок тренера з хортингу на подолання труднощів. Реалізується наполегливість через багаторазовий прояв завзяття та терплячості, отже, наявність у дитини цих вольових якостей обумовлює в значній мірі і його наполегливість. Звичайно, на шляху досягнення віддаленої за часом мети дитина в 6-7 років може терпіти і окремі невдачі. У зв'язку з цим не можна не торкнутися питання про наявність в учнів фрустраційного порога. Він характеризує швидкість виникнення фрустраційного стану дитини при неодноразово випробуваній невдачі. Крім того, що різні учні володіють різним фрустраційним порогом (в одного стан фрустрації настає після двох-трьох невдач, у іншого - при більшій їх кількості), вони і реагують на фрустрацію по різному [7]. При імпульсивній формі реагування учень опускає руки, вважаючи себе не здатним подолати виниклі труднощі. При екстрапульсивному реагуванні на невдачі він вважає їх причинами зовнішні фактори, випадок, і навпаки, прагне довести, що він може впоратися з виниклими труднощами, тобто дитина у 6-7 років посилює прояв своєї наполегливості.

Для діагностики вихованості наполегливості молодших школярів цього віку було перевірено наступні нормативи: критерії та показники вихованості наполегливості у процесі занять хортингом; ставлення дітей до занять хортингом; групи індексу фізичного розвитку (ІФР); рівні в томи молодших школярів під час занять хортингом; вплив фізичних вправ на емоційний стан дітей у процесі занять хортингом; тест на прояв елементарних форм швидкості й наполегливості; кистьова динамометрія; рівні розвитку факторів з основ здоров'я і фізичної культури (за 12 бальною системою оцінювання); обстеження фізичного розвитку дітей; обстеження функціонального стану організму і змін його в динаміці.

Перш за все, успіх формування наполегливості в дітей залежить від батьків. Дослідження показують, що батьки, які прагнуть дати дитині всебічний розвиток і при цьому пред'являють до неї досить високі вимоги, можуть розраховувати на те, що у дитини не буде серйозних проблем з вольовою регуляцією діяльності. Такі недоліки вольової поведінки дітей, як капризи і упертість, що спостерігаються в дитинстві, відбуваються через скоєних батьками помилок у вихованні волі дитини. Необхідною умовою виховання дитини в сім'ї є формування у неї свідомої дисципліни. Розвиток батьками у дитини 6-7 років вольових якостей є передумовою для формування у

неї дисциплінованості, яка не тільки допомагає розуміти необхідність дотримання певних правил поведінки, але і забезпечує їй внутрішню дисциплінованість, що виражається у здатності регулювати і зіставляти свої бажання з умовами реальної життєдіяльності [7].

Важливу роль відіграє школа. Вона пред'являє до дитини ряд вимог, без виконання яких не може нормально здійснюватися саме шкільне навчання, але при цьому також відбувається формування певного рівня дисциплінованості. Наприклад, школяр повинен сидіти за партою певний час, він не може встати з місця без дозволу вчителя, розмовляти з товаришами, він повинен готувати вдома задані йому уроки тощо. Все це вимагає від нього досить високого розвитку наполегливості й у той же час розвиває в нього потрібні для виконання цих правил інші вольові якості. Тому велике значення для виховання наполегливості у школярів 6-7 років мають особистість учителя і шкільний колектив. Весь процес виховання дитини визначає успішність формування вольових якостей особистості. Тому не випадково воля дуже часто розглядається як одна з центральних і найбільш інформативних характеристик особистості [7, с. 118].

Таким чином, концепція потенційних можливостей хортингу як засобу виховання наполегливості у дітей 6-7 років складається з наступних компонентів:

- 1) фізкультурно-оздоровчий напрям виховання;
- 2) спортивно-прикладний напрям виховання;
- 3) психологічний напрям виховання;
- 4) емоційно-почуттєвий, морально-етичний напрям виховання.

Характеристика напрямів виховання визначена з описом компонентів (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості методики виховання наполегливості в дітей 6-7 років засобами хортингу

<p>Фізкультурно-оздоровчий напрям виховання:</p>	<p>Класифікація фізичних вправ, які сприяють вихованню наполегливості у дітей 6-7 років: 1) інтенсивність (низька, середня, велика), 2) вікова категорія (молодші школярі), 3) стать (хлопчики та дівчатка), 4) переважаючий прояв вольової якості (одна або декілька вольових якостей: наполегливість, цілеспрямованість, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, рішучість, витримка, організованість, діловитість, сміливість, мужність тощо, які формуються у процесі занять з хортингу), фізичні вправи поділені на групи: 1) вправи, які сприяють розвитку фізичних якостей (швидкість, витривалість, гнучкість, сила, спритність, швидкісно-силова якість); 2) вправи з елементами стройових вправ; 3) вправи з елементами загальнорозвивальних вправ; 4) вправи з елементами прикладних вправ хортингу; 5) вправи з елементами рівноваги; 6) вправи з елементами акробатики; 7) вправи з елементами боротьби.</p>
↓	
<p>Спортивно-прикладний напрям виховання:</p>	<p>Виховання наполегливості через спортивну діяльність. Організація процесу виконання вимог спортивної програми хортингу, підготовка та виступ на змаганнях, залучення молодших школярів до показових виступів під час шкільних спортивних свят, вивчення та контрольне виконання імітаційних навчальних дитячих комплексів хортингу – форм, виконання контрольний та перевідних нормативів і тестів, відповідно до віку та фізичного розвитку дитини.</p>
↓	

Психологічний напрям виховання:	Психо-фізична підготовка засобами хортингу з метою виховання наполегливості у молодших школярів, настанови тренера на спортивну боротьбу до кінця, налаштувальні бесіди педагогів щодо підтримки та орієнтації на здоровий спосіб життя. Психологічне переборювання труднощів, пов'язаних з навчально-виховною діяльністю в школі та навчально-тренувальною діяльністю в дитячому гуртку хортингу.
▼	
Емоційно-почуттєвий, морально-етичний напрям виховання:	Постійне проведення педагогічного контролю за діяльністю молодших школярів з метою виховання наполегливості, використання виховних бесід на різноманітні теми позитивного характеру, екскурсійна та красназавча робота. Особистісно і суспільно-значуще емоційно-почуттєве утвердження процесу і результатів профільної самоактуалізації особистості молодших школярів. Взаємозв'язок з батьками дитини.

При ретельному використанні всіх необхідних засобів і умов виховання наполегливості у дітей 6-7 років засобами хортингу спостерігається творчий саморозвиток особистості учня, становлення його як особистості майбутнього лідера, активного і ефективного, тобто особистості, яка має наполегливість для самоактуалізації у подальшому житті.

Вольова підготовка юних хортингістів 6-7 років завжди здійснюється в єдності з фізичною, технічною та тактичною. Воля хортингіста – це свідоме управління ним своїми діями і вчинками. В наявності вольового зусилля хортингіст переконується тоді, коли необхідно подолати значні труднощі. Для аналізу цього питання слід періодично вимірювати функціональний стан організму і динаміку його змін: ЧСС спокою, сидячи (уд/хв); ЧСС спокою, стоячи (уд/хв); різниця між показниками ЧСС стоячи і сидячи (уд/хв); артеріальний тиск (АТ) (мм/рт.ст.) у стані покою (Мах мм/рт.ст.), (Мін мм/рт.ст.); ЧСС після присідань на обох ногах, руки за голову за 1 хв та артеріальний тиск (АТ) (мм/рт.ст.) (Мах АТ, мм/рт.ст.), (Мін мм/рт.ст.); довжина затримки дихання після вдиху, с; довжина затримки дихання після видиху, с.; визначали індекс гіпоксії = (ЧСС спокою стоячи): (затримку дихання після видиху). Також слід розраховувати тренувальні функціональні можливості дитячого організму за такими формулами: Максимальна ЧСС = 220 – вік; Оздоровчо-тренувальна ЧСС = максимальна ЧСС – ЧСС спокою; Границя оздоровчо-тренувальної ЧСС = (оздоровчо-тренувальна ЧСС x 0,6) + ЧСС спокою; Границя лікувально-тренувальної ЧСС = (оздоровчо-тренувальна x 0,5) + ЧСС спокою; Максимальна границя тренувальної ЧСС = (оздоровчо-тренувальна x 0,85) + ЧСС спокою; Цільовий рівень ЧСС знаходиться в межах оздоровчо-тренувальної і максимально-тренувальної границь ЧСС та залежить від фізичного стану молодшого школяра, розділу хортингу та направленості тренування, спрямованості фізичних навантажень, мети тренування [6].

Таким чином, в результаті наукового дослідження можна констатувати, що потенційні можливості виховання наполегливості в школярів 6-7 років засобами хортингу закладені у програмі гурткової роботи і тісно взаємопов'язані з загальноосвітніми виховними методиками школи (рис. 1).

Розробці технології виховання наполегливості молодших школярів 6-7 років у процесі занять хортингом передуює етап моделювання. Створення педагогічної моделі є дієвим засобом перевірки принципів, форм, методів та засобів виховання. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять хортингом з урахуванням емпіричних даних, які були

отримані за результатами констатувального експерименту. До них відносяться: конкретизація мети та перспектив діяльності на кожному етапі роботи; використання різноманітних засобів, форм і методів проведення занять; дотримання принципу доступності на кожному етапі роботи; створення ефекту суперництва; усвідомлення кожним учнем свого обов'язку і відповідальності за школу, за клас, за команду тощо;

Рис. 1. Система виховання наполегливості в дітей 6-7 років засобами хортингу

створення позитивного емоційного фону молодшим школярам, як за результати їхньої діяльності, команди, так і завдяки доброзичливому слову тренера, однолітків; показ дітям взірця як орієнтира на рівень засвоєння вивченого завдання; постійне використання завдань, які виконуються дітьми "до відмови"; допомога дітям у подоланні труднощів, які з'являються раптово, несподівано [7].

Вольова підготовка дитини 6-7 років – складний і тривалий процес. Основною і необхідною умовою розвитку наполегливості є систематичне виконання в процесі тренувань вправ, що вимагають вольових зусиль. Юний хортингіст повинен володіти не тільки наполегливістю, а й цілеспрямованістю, сміливістю, рішучістю, дисциплінованістю і ініціативністю. Всі ці якості взаємопов'язані між собою і взаємообумовлені. Виявлена особливість психологічних дій хортингістів є важливою методичною підмогою в процесі проведення навчально-тренувальних занять. А вона визначається правилами змагань, характером двобійних дій і змагальної боротьби. Воля дитини – це узагальнене поняття, за яким ховається багато різних психологічних феноменів. Це і свідоме управління своїми діями, і вольове зусилля, і специфічні його прояви (вольові якості) [4]. Тому розвивати треба не абстрактну волю, а конкретні компоненти волі і конкретні прояви сили волі (вольові якості), причому специфічними для них методами.

ВИСНОВКИ. Аналіз наукової літератури та практичний досвід з проблеми виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять хортингом доводить, що дана проблема є актуальною, адже вона забезпечує подолання негативних тенденцій серед дітей 6-7 років, пов'язаних з підвищеним функціонально-емоційним станом та необхідністю виховання наполегливості. В статті визначено особливості хортингу як

педагогічного засобу виховання наполегливості у дітей 6-7 років, що розглядається нами як цілеспрямований процес формування у дитини здатності досягати поставлену мету, долаючи при цьому різні перепони, які з'являються на шляху до досягнення бажаного результату. Хортинг – ефективна складова частина навчально-виховного процесу, спрямована на задоволення запитів, інтересів молодших школярів через виховний вплив тренера. Обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність особистісно орієнтованої технології виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять хортингом, яка складається з трьох етапів: підготовчого, основного та завершального. Вона передбачає врахування організації різних за характером і змістом видів навчально-виховної діяльності, методів, форм та засобів виховання наполегливості. Таким чином, результати дослідження дають підстави стверджувати, що розроблена педагогічна модель, технологія виховання наполегливості у дітей 6-7 років засобами хортингу виявились ефективними, а це дозволяє говорити про досягнення поставленої мети і розв'язання основних завдань дослідження.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Виховання наполегливості призводить до необхідної у тренувальному процесі свідомої дисциплінованості дитини, тому подальша робота над дослідженням засобів формування наполегливості у дітей 6-7 років буде більш конкретизована у констатувальному та формувальному експериментах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. І. Психологічний супровід особистісно орієнтованого виховання / І. І. Бех // Початкова школа. – 2003. – №3. – С.1-6.
2. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: навчально-методичний посібник / Е.С. Вільчковський, Н.Ф. Денисенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 128 с.
3. Денисенко Н.Ф. Витоки здоров'я дитини: навчально-методичний посібник / Н.Ф. Денисенко, Л.В. Лиходід, С.В. Лупінович, А.Ф. Михайличенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 160 с.
4. Діхтяренко З.М. Формування наполегливості молодших школярів засобами фізичної культури / З.М. Діхтяренко // Вісник Житомирського педагогічного університету імені Івана Франка. – Житомир: Ред.-вид. відділ ЖДПУ імені Івана Франка, 2003. – Вип. 13. – С. 138-140.
5. Єрьоменко Е.А., Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е.А. Єрьоменко – К., 2009. – 227 с.
6. Основи здоров'я і фізична культура // Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-2 класи / М.Д. Зубалій, А.Ф. Борисенко, О.І. Остапенко, В.В. Столітенко, С.І. Жевага, Л.І. Іванова, Є.В. Столітенко – К.: Початкова школа, 2001. – С. 76–89.
7. Психологія: підручник [за ред. Ю.Л. Трофімова]. – 2-е вид., стереотип. – К.: Либідь, 2000. – 134 с.
8. Семигал О.М., Хортинг в системі виховання фізичної активності дітей: навчально-методичний посібник для тренерів і спортсменів / О.М. Семигал. – Полтава : Знання, 2010. – 24–27 с.
9. Тимчик М.В. Виховання фізичної культури учнів у процесі ігрової діяльності / М.В. Тимчик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 14. К., 2009. – С. 237 – 240.

Аннотация. Эдуард Еременко. Воспитание настойчивости у школьников 6-7 лет как условие эффективности учебных занятий хортингом.

Целью исследования является теоретически обосновать и экспериментально проверить эффективность организационных форм и методов воспитания у учащихся 1-2 классов настойчивости в процессе занятий хортингом. В статье представлен опыт работы, освещены различные модели построения занятий с детьми, особенности хортинга как педагогического средства воспитания настойчивости у детей 6-7 лет, а также концепции и подходы к классификации физических упражнений и оздоровительного детского хортинга, критерии диагностирования уровня воспитанности настойчивости у младших школьников, представлены результаты исследования воспитания настойчивости и эффективности организационных форм в процессе занятий хортингом. *Выводы:* используя на занятиях специальные физические упражнения и исследованные педагогические условия, развивать надо не абстрактную волю ребенка, а именно ее компонент – настойчивость и ее проявления, причем специфичными для них методами.

Ключевые слова: воспитание настойчивости, личность, сферы развития, хортинг, методика, младшие школьники.

Annotation. Eduard Yeremenko. Education of persistence in primary school children 6-7 years old as a condition of the effectiveness of training classes horting.

Object of the study is a theoretical explanation and experimental verification of the organizational forms and methods effectiveness as well as to determine educational conditions for training of persistence in pupils of the 1st-2nd forms with the help of horting. In the article is represented the work experience, highlight different models of construction activities with children, horting peculiarities as a pedagogical style of education of persistence in children of 6-7 years old, as well as the concepts and approaches to the classification of physical exercise and children's health horting, criteria of diagnosing of levels of upbringing of junior pupils' persistence, we provide the results of the study of educational training of persistence and effectiveness of organizational form of horting. *Conclusion:* beside abstract will of children, its specific component such as persistence and its manifestations should be developed in children by means of special physical exercises and investigated pedagogical conditions during the classes.

Key words: education of persistence, personality, the sphere of development, horting, methodology, younger schoolboys.

Журавель О.О.
Київський інститут музики імені Р.М. Глієра

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розглянута проблема реалізації оздоровчих завдань в умовах вищого навчального закладу. Визначений стан фізичної працездатності та досліджені вікові особливості функціональних можливостей студентів 17–20 років за результатами Гарвардського степ-тесту.

Ключові слова: студент, працездатність, динаміка, університет, функціональні можливості.

Постанова проблеми. За даними О.А. Архіпова [2] та О.В. Тимошенка [12], формування особистості майбутнього фахівця в умовах вищого навчального закладу повинно передбачати наявність достатнього рівню фізичної працездатності, який сприятиме не тільки засвоєнню інформації під час вивчення комплексу дисциплін,